

Гук Катерина

студентка 2 курсу ОС «Магістр» спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Долженко І.І.**,

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

Національного університету біоресурсів та природокористування України,

м. Київ

ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКІВ НА СПОЖИВАННЯ В УКРАЇНІ

Необхідною умовою функціонування будь-якої держави є податки – як інструмент фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій та важіль впливу на соціально-економічні процеси в суспільстві. Як основа формування фінансових ресурсів держави податки виступають знаряддям реалізації її фінансової політики в умовах становлення та розвитку ринкових відносин. Саме тому особлива увага вітчизняних науковців і практиків прикута до функціонування тих податків, які забезпечують близько 40% обсягу податкових надходжень до бюджету – податків на споживання.

На сьогоднішній день одним із найдієвіших механізмів податкового регулювання є застосування податків на споживання.

Протягом 2015-2017 років податки на споживання відігравали найбільшу бюджетоутворюючу роль. У 2017 р. їх частка у Державному бюджеті склала 70%. Тобто, усі інші податки і збори сукупно забезпечують менші надходження.

Перше місце серед податків на споживання займає податок на додану вартість. ПДВ є одним із основних бюджетоформуючих податків, частка якого в податкових надходженнях до Державного бюджету становить **48 %** (рис. 1).

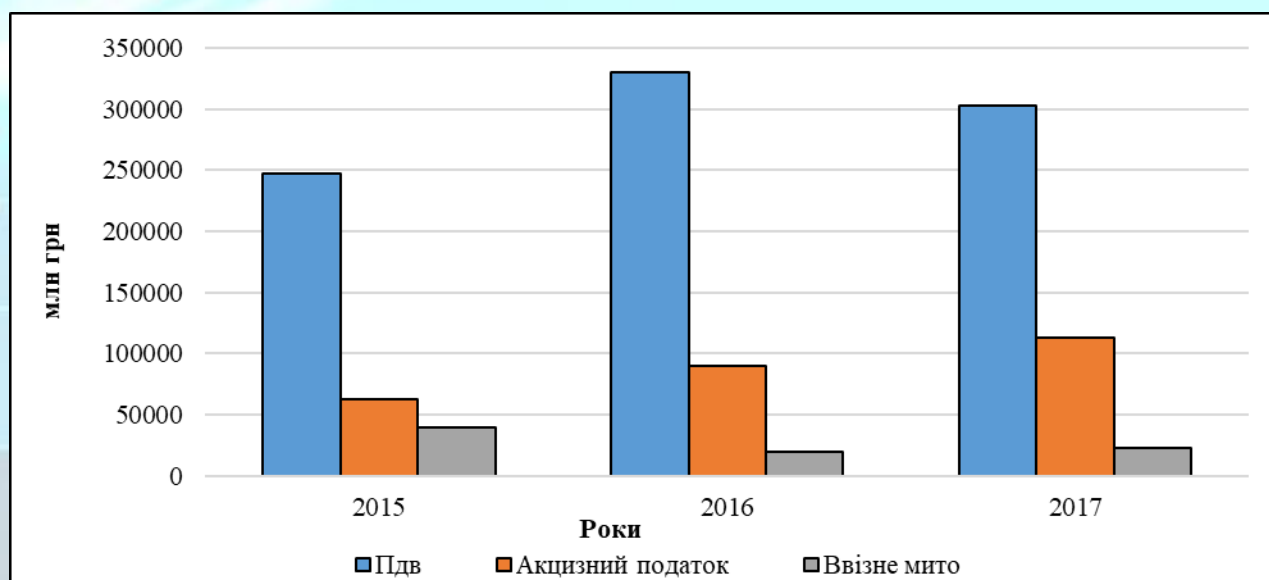

Рис. 1. Динаміка питомої ваги податків на споживання у доходах Державного бюджету України у 2015-2017 рр, % [1].

Адміністрування ПДВ в Україні є проблемним питанням на сьогоднішній день. Багато науковців та політиків пропонують замінити ПДВ податком з обігу. Головною причиною такої пропозиції є бюджетне відшкодування. Процедура бюджетного відшкодування ПДВ в сучасній теорії оподаткування виступає різновидом повернення надміру сплаченого податку [2].

Акцизний податок, як і ПДВ, є непрямим податком, що встановлюються у вигляді надбавки до ціни. Частка акцизного податку у доходах Державного бюджету в 2017 році становила 18 % (рис. 1). В умовах сучасного економічного середовища України проблема удосконалення ефективного адміністрування акцизного податку є досить актуальною, що підтверджується рівнем тіньового обігу підакцизних товарів і наявними диспропорціями між регулюючою і фіскальною складовою цього податку.

Однією з основних втрат бюджету від ненадходження акцизного податку є значний обсяг нелегального виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, внаслідок чого відбувається відтік грошових коштів до тіньового сектора економіки. Іншими причинами ненадходження акцизного податку до бюджету є: декларування товарів на фіктивні фірми; ввезення

підакцизних товарів поза митним контролем; здійснення фіктивного експорту підакцизних товарів; переміщення товарів з фіктивними документами; заниження митної вартості імпортованих товарів; використання підроблених марок акцизного податку та ін.

Так, акцизний податок і ПДВ у загальній структурі податкових надходжень становлять 66 %. Це свідчить про те, що в Україні переважає політика формування надходжень державного бюджету шляхом оподаткування споживання під час високої інфляції та знецінення національної валюти. Така політика призводить до більшого збідніння кінцевих споживачів – громадян.

Третю позицію серед податків на споживання займає ввізне мито. Частка ввізного мита в доходах Державного бюджету України протягом 2015-2017 рр. в цілому відзначалася тенденцією до скорочення. В 2013 році його частка у доходах Державного бюджету становила 3,7 % (рис. 1). В результаті задоволення потреб у іноземних товарах, що є дешевшими порівняно з вітчизняними товарами, утворюється нова вартість, частину якої акумулює держава. Внаслідок цього вивільняється частина виробничих ресурсів. Тому необхідно раціонально використати таку економію: вивільнену частину трудових і матеріальних ресурсів потрібно ефективно вкласти у виробництво інших, можливих для виготовлення в Україні товарів. Тобто, у випадку вилучення з обігу суб'єктів господарювання обігових коштів у вигляді мита, держава зобов'язана створити належні умови для спрямування коштів на розвиток вітчизняного виробництва з метою покращення економічних показників всередині країни [3].

В результаті вивчення податків на споживання в Україні можна дійти висновку, що їх фіскальна ефективність порівняно з економічно розвинутими країнами є не досить високою. Крім того залишається ряд проблем, які потребують вирішення з метою реформування механізму оподаткування споживання, що призведе до формування прозорого і стабільного правового поля діяльності платників цих платежів та, одночасно, спричинить зростання обсягів надходжень державного бюджету.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державного казначейства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://treasury.gov.ua>.
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Борисенко О.П., Крушельницька Т. А. Проблеми застосування митно-податкового механізму в Україні та напрями його вдосконалення // Вісник Академії митної служби України. – 2011. – № 2. – С. 47–55.